

ФЕНОМЕНЪТ ПЛИСКА ДНЕС

В историята на българската държавност и култура името на Плиска е синоним на Началото. Така е от 1898 г., когато братята Карел и Херменгилд Шкорпил обявяват на българската и чуждестранна общественост, че са открили столицата на „*Аспаруха, Крума, Омортага и Маламера*” и особено след като, по настояване на Карел Шкорпил, започват с руския византинист Фьодор Успенски първите разкопки.

От тогава, в резултат на повече от 70 археологически сезона, за Абоба-Плиска е натрупана огромна информация, голяма част, от която е отдавна известна и е влязла в широк научен оборот.

Но Плиска има уникален облик, какъвто няма никой европейски град от ранното средновековие, както на Запад, така и на Изток. Огромните размери на селищната агломерация, монументалните строежи в нейния център, както и специфичния характер на селищния и стопански живот там, са постоянно в центъра на изследователския интерес и пораждаят спорове и съмнения и до днес.

Поради това, Плиска се счита за културно-исторически феномен, съчетал чертите на традиционни и исторически известни култури от Източна и Централна Европа, от Централна Азия и Близкия Изток, с римо-византийското градоустройство и архитектура в Средиземноморието през късната античност и „тъмните векове”.

Съвременните археологически и исторически проучвания отхвърлиха категорично съмненията, че Плиска е била римски град, заварен и използван от българите след края на VII в. Изследователите днес са изправени пред необходимостта да признаят, че тя се заражда едва към края на VIII век, а времето на нейния бляскав възход е IX-ят век.

Няма съмнение обаче, че тя е същинският български Метрополис, т.е. първообразът на средновековния град у нас. Много и съществени са данните, които тя предлага за неговото развитие в една епоха, в която градът в цяла Европа е още в зародиша на своето самостоятелно развитие. Какви са моделите, които той следва? Каква е ролята на прабългарите и останалите племена и народи в етнически пъстрата държава на Долен и Среден Дунав? Какви са факторите, които динамично променят нейния облик? Кои са материалните и идейни основи, върху които се строят последователно предхристиянския (езически) и християнски град?

Отговорите на тези и много други въпроси са призвани да дадат, или поне очертаят, днешните археологически проучвания на фона на хроничния недостиг на историческа информация.

Представеният по инициатива на проекта „КАРАРЕ” текст, документален материал и компютърни възстановки, са начален опит резултатите от стогодишните проучвания в Плиска да намерят - по-бързо и по-лесно - път до умовете, а може би и до сърцата, на повече хора, които се интересуват от началото на българската средновековна култура.

Затова и нашият апел към тях е: „*Запознайте се и елате да видите с очите си*” останките от едно старо Българско чудо!

03. 03. 2013 г.

Шумен

Павел Георгиев, археолог